

Valentina Jakimavičienė

Profesionalumas neateina per dieną

„Šalčininkų kelio posto pareigūnai cigarečių kontrabandą traukė iš miltų maišų“. „Muitinės pareigūnai sulaikė kompaktinių plokštelių su įžymių užsienio šalių atlikėjų muzikiniais įrašais.“ „Muitinėje sulaikyta iš Kinijos vežtų maisto papildų, kurių sudėtyje yra egzotiškų gyvūnų kaulų.“

Tai – tik kelios žinutės apie Lietuvos muitinės pareigūnų sulaikytas nelegaliai į Lietuvą bandytas įvežti prekes. Sulaikyti didesni ir mažesni cigarečių kroviniai, kurie, patekę į rinką, padarytų valstybei ir žmonių sveikatai didelių nuostolių – beveik kasdienybė.

Skaitydami informaciją apie muitinės indėlį užkardinant pažeidimus, vargu, ar susimąstome, kad valstybės sienų saugumas priklauso ne tik nuo pareigūnų profesionalumo, naujausių technologijų išmanymo, gebėjimo sekti informaciją apie besikeičiančius teisės aktus ir jų taikymo praktikoje, bet ir nuo jų asmeninių savybių – atidumo, budrumo, charakterio tvirtumo, psichologinio pasirėngimo, bendravimo su žmonėmis, konfliktų valdymo įgūdžių, pagaliau – pilietiškumo.

Sutinka ir reprezentuoja

Šalį, kaip ir žmogų, vertiname pagal pirmąjį išpūdį. Uniformuoti, pasitempę, atidūs, profesionalūs ir operatyvūs, gebantys atsakyti į atvykstančiųjų klausimus – tokie pareigūnai – šalies vizitinė kortelė. Muitinės pareigūnai vykdo savo pareigą – saugo Lietuvos ir ES vidaus rinką nuo kontrabandos būdu įvežamų prekių, taikydami teisės aktus renka į valstybės iždą mokesčius, teisėtam verslui užtikrina galimybes netrikdomai plėtoti užsienio prekybą. Pareigūnai ne tik reprezentuoja savo šalį, profesionaliai atlikdami savo darbą, reguliuodami keliautojų ir krovinių srautus pasienyje, jų nepagrįstai netrikdydami, bet ir suteikia atvykstantiems visą reikiamą informaciją ir pagalbą. Ne visi į šalį atvyksta tik gerų tikslų vedini. Pareigūnai turi būti pasirengę ir neeilinėms situacijoms. Kaip išvengti konflikto su muitinės teisės pažeidėjais, bandančiais prasmukti su didelės vertės neleistinų prekių kroviniu, kaip tvarkytis su pėsčiais smulkiaisiais kontrabandininkais, kaip organizuoti muitinės darbą, kad nebūtų trikdomi sąžiningų verslininkų, privalančių laiku pristatyti krovinius, grafikai ir neliktų nepatiklumo įskaudinti sąžiningi šalies svečiai? Kaip krovinių automobilių eilėje atpažinti pažeidėją, kuris deklaruoja leistiną krovinį, tačiau iš tiesų gabena kontrabandines prekes? Prityrusiems pareigūnams kartais pakanka žvilgsnio į dokumentus pateikiantį vairuotoją arba į jo automobilį, kad kiltų įtarimas. Tačiau per kiek laiko ir kaip tokia patirtis ateina?

Muitinės mokymo centrui – 20 metų

„Visi jauni specialistai prisipažįsta, jog jiems būtina susipažinti su muitinės veiklos praktika, kad galėtų kokybiškai dirbti su specifinėmis integruotomis muitinės informacinėmis, rizikos valdymo sistemomis, stebėjimo ir patikros prietaisais, dokumentais, kuriuos privaloma pildyti taip, jog būtų suprantami ir kitose šalyse, bei kitais dalykais, būdingais šiai profesijai. Pareigūnų rotacija – tai stimulus domėtis ne tik savo vietos, bet visos muitinės sistemos specifika, nuolat būti pasirėngus keisti veiklos profilį. Pagaliau, negalima pamiršti ir labai svarbaus pareigūnų, ypač dirbančių mobiliosiose muitinės grupėse, fizinio bei psichologinio parengimo“, - sako Muitinės mokymo centro (MMC) direktorė Halina Černiauskienė. – Absolventui padėti tapti profesionaliu muitinės pareigūnu – jau dvidešimties metų sukaktį švenčiančio Muitinės mokymo centro užduotis. Esame parengę mokymų medžiagą, kurioje akcentuojama praktinio darbo specifika, formuojami įgūdžiai jį atlikti. Su muitinės darbo specifika supažindiname kiekvieną pradedantį dirbti muitinėje.“

Mokymo centro dėstytojai, tarp kurių - teisininkai, psichologai, kinologai, pedagoginį išsilavinimą ir ilgametę tarnybos muitinėje patirtį turintys pareigūnai, ekspertai, dalyvaujantys ES Miltų ir mokesčių komisijų darbo grupėse, padeda jauniems specialistams įsigilinti į muitinės veiklos specifika, įgyti praktinių įgūdžių, sutvirtinti jų profesines pozicijas. Mokymai – tai ne tik paskaitos, bet ir praktiniai užsiėmimai. Dėstytojai bendrauja su pareigūnais, supažindina juos su naujovėmis, diskutuoja dėl precedentų. Dalis užsiėmimų vyksta darbo

vietose, tarkime, sulaikytų automobilių aikštelėje. Pasitaiko netgi kuriozinių atvejų. Pasakojama, kad kartą besimokantieji sulaikytame automobilyje aptiko dar vieną naują slėptuvę su kontrabandiniais rūkalais. Net ilgai dirbantys muitininkai sutinka, jog norint įžvalgumu aplenkti pažeidėją ir išlaikyti aukštą profesinį lygį, visą tarnybos laiką reikia tobulinti profesinę kvalifikaciją.

Modernus pareigūnų mokymo modelis

„Žinodami šį poreikį, ėmėmės įgyvendinti dvejus metus trukusį pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo projektą,“ – sako Muitinės mokymo centro (MMC) direktorė Halina Černiauskienė. - Lietuvos muitinės veikla glaudžiai susijusi su visos ES šalių muitinės veikla. Privalome dirbti vieningu režimu, tenkinti pagrindinio kliento – teisėto verslo – poreikius, atitikti jų lūkesčius, todėl privalome atidžiai sekti nuolat besikeičiančius teisės aktus, sėkmingai įsisavinti naujas muitinėje diegiamas technologijas.“

Muitinės mokymo centras, atsižvelgdamas į Europos Komisijos rekomendacijas, sukūrė pareigūnų mokymo modulį, kurį įgyvendino pagal naują Lietuvoje kombinuoto mokymo sistemą.

Kombinuotas mokymas susideda iš susipažinimo su teorine medžiaga nuotoliniu būdu, praktinės dalies darbo vietose ir baigiamosios dalies - auditorijoje įgytų žinių bei įgūdžių aptarimo, patikslinimo bei įvertinimo. Teorijos mokymasis taip pat susideda iš dviejų dalių – dėstytojų paskaitų ir galimybės nuotoliniu būdu gilintis į elektroninėje erdvėje pateiktą ir nuolat atnaujinamą paskaitų medžiagą. Taip sutaupoma ne tik darbuotojų laiko, bet ir atvykimui, apgyvendinimui reikalingų lėšų.

„Parinkome 15 temų, kurios tiesiogiai susijusios su muitinės pareigūnų darbu, daug dėmesio skyrėme jų turinio išgryninimui. Visą teorinę medžiagą patalpino elektroninėje erdvėje, kad besimokantieji galėtų ja naudotis patogiu laiku. Tokį kombinuoto mokymo modulį pasirinkome atsižvelgdami į Europos Komisijos rekomendacijas. Juk turime dirbti pagal vieningą sistemą,“ – sako direktorė. - Mokymuose dalyvaujantys pareigūnai turi galimybę ne tik paskaitose, bet ir kitu jiems patogiu laiku kontaktuoti su dėstytojais, išsiaiškinti neaiškius dalykus. Kurso pabaigoje rengiamos kontaktinės sesijos, visi išsiaiškina tai, kas liko neaišku, ir dėstytojo priežiūroje atlieka testus. Tuos dalykus akcentuojame, nes mūsų projekto tikslas - kad mokymai būtų ne formalūs, ne dėl „paukščiuko“, o tikrai prasmingi kiekvienam dalyvaujančiam. Per projekto įgyvendinimo laiką kvalifikaciją patobulino daugiau kaip pusantro tūkstančio pareigūnų.“

Kokie šios mokymo sistemos pranašumai? Atliktos apklausos rezultatai liudija, jog muitinės pareigūnai ypač teigiamai vertino kontaktinius užsiėmimus, kurių metu buvo diskutuojama, aptariamos konkrečios situacijos ir galimi jų sprendimų būdai. Mokymų dalyviai drauge analizuoja, pagrindžia ir vertina išvadas bei sprendimus, priimtus darbo vietoje, mokosi ir semiasi patirties iš savo kolegų.

Muitinėje nuolat verda gyvenimas, pareigūnams tenka susidurti ir su teisės aktais neapibrėžtomis situacijomis, operatyviai priimti sprendimus, kurti precedentą, kuris tik vėliau būna susistemintas ir aprašytas. Tokie dalykai pasiekiami tikriems profesionalams, nuolat stebintiems naujoves ir atnaujinantiems savo profesinę kvalifikaciją.

Informacija apie projekto rezultatus – prie projekto viešinimo ženklų.

Muitinės mokymo centras (MMC) pagal 2007-2013 m. žmoniškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonę VP1-4.1-VRM-03-V „Valstybės institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas“ gavęs ES struktūrinių fondų finansinę paramą sėkmingai įgyvendino projektą „Kombinuoto mokymo modulių sistemingam muitinės pareigūnų specialiųjų gebėjimų ugdymui parengimas ir įdiegimas Nr. VPI-4.1-VRM-03-V-01-005“.

Parengta ir patvirtinta 15 muitinės pareigūnų ir darbuotojų mokymo programų, su paslaugų viešojo pirkimo atvirojo konkurso laimėtoja UAB „Blue Bridge Code“ sukurta Mokomoji programinė įranga (e. mokymų sistema), kurioje patalpinta ir nuolat atnaujinama mokymo medžiaga.

Nuo 2011 m. kovo 28 iki balandžio 8 d. dirbti pagal parengtus mokymo modulius buvo apmokyta 15 Muitinės mokymo centro lektorių.

Nuo 2011m. balandžio 11 d. iki 2012 m. liepos 3 d. apmokyti 1534 asmenys, iš jų 1360 muitinės sistemos darbuotojai ir 174 kitų įstaigų (Valstybinės mokesčių inspekcijos, policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos) valstybės tarnautojai iš visos Lietuvos.

Muitinės pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas vyksta pagal pirmąkart Lietuvoje taikomą sistemą, derinant kontaktinius teorinius bei praktinius užsiėmimus su nuotoliniu mokymu MMC.